

ΘΕΜΑ Β

Οδηγίες ΙΕΠ

Για το δεύτερο θέμα διευκρινίζονται τα εξής:

α. Με τα ερωτήματα που περιέχονται στο δεύτερο θέμα οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται να εντοπίσουν, να συσχετίσουν, να ερμηνεύσουν ή και να αξιολογήσουν κειμενικούς δείκτες, στοιχεία του κειμένου (περιεχόμενο-νόημα, δομή και ύφος/γλώσσα), στη μεταξύ τους συνάφεια και στη σχέση τους με το περικείμενο (εισαγωγικό σημείωμα του κειμένου, τίτλο, συγγραφέα, χρόνο έκδοσης κ.λπ.), την επικοινωνιακή περίσταση και το συγκεκριμένο του/της συγγραφέα και του/της αναγνώστη/τριας. (βλ. Διδακτικά εργαλεία σελ.20-24).

β. Δε δίνονται ερωτήματα που στηρίζονται σε μεταγλωσσικούς όρους ή ζητούν την αναπαραγωγή τους (π.χ. τρόποι ανάπτυξης παραγράφου, χαρακτηρισμούς συλλογισμών ως προς τη μορφή ή τη συλλογιστική πορεία, χαρακτηριστικά κειμενικού είδους, τροπικότητα κ.ά).

γ. Το γλωσσάρι όρων δεν είναι αντικείμενο εξέτασης αλλά αξιοποιείται διδακτικά.

- Το γλωσσάρι όρων περιέχει βασικές λεξικογραμματικές γνώσεις, τις οποίες οι μαθητές και οι μαθήτριες ήδη γνωρίζουν από προηγούμενες τάξεις και τις αξιοποιούν με σκοπό αφενός να διαβάζουν (κατανοούν, ερμηνεύουν, κρίνουν) και αφετέρου να παράγουν αποτελεσματικά κείμενα. Οι μαθητές και οι μαθήτριες χρήσιμο είναι να εξοικειωθούν με τις γνώσεις που περιέχονται στο γλωσσάρι, να τις χρησιμοποιούν λειτουργικά ως εργαλεία ανάλυσης των κειμένων, προκειμένου να αντιλαμβάνονται τον ρόλο που έχουν στη διαμόρφωση του νοήματος. Για παράδειγμα στην ερώτηση: «Με ποιους τρόπους νομίζετε ότι ο συγγραφέας επιχειρεί να πείσει ή να επηρεάσει τους αναγνώστες του;», δεν απαιτείται οι μαθητές και οι μαθήτριες να κάνουν λόγο για τρόπους και για μέσα πειθούς (ανακαλώντας τυπικά τη σχετική ορολογία), αλλά να αποδείξουν πώς ο συγγραφέας χρησιμοποιεί επιχειρήματα, στατιστικές, μελέτες, παραδείγματα, απόψεις ειδικών, περιγραφή και αφήγηση γεγονότων ή/και κατάλληλες γλωσσικές επιλογές, προκειμένου να πληροφορήσει/ να συγκινήσει/ να προβληματίσει/ να διαμαρτυρηθεί κ.ά.

- Ως προς τα κειμενικά είδη είναι σημαντικό να αντιληφθούν οι μαθητές και οι μαθήτριες ότι τα κείμενα, σε όποια μορφή κι αν είναι, αποτελούν κοινωνικές πρακτικές/διαδικασίες, με τις οποίες κάποιος/-α/-οι/-ες επιλέγει/-ουν σε συγκεκριμένο χρόνο και τόπο να επικοινωνήσουν με κάποιους/-ες για συγκεκριμένο σκοπό (επικοινωνιακή περίσταση). Οι πρακτικές/διαδικασίες αυτές καθορίζονται από ιστορικές, κοινωνικές, πολιτισμικές συνθήκες (συγκεκριμένο). Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται να διακρίνουν στη μορφή των κειμένων (περιεχόμενο, δομή, ύφος) τον τρόπο με τον οποίο αποτυπώνονται τα παραπάνω επίπεδα (επικοινωνιακή περίσταση και συγκεκριμένο).

Στην επόμενη ενότητα ακολουθεί ΘΕΩΡΙΑ που τεκμηριώνει τους δείκτες οι οποίοι χρησιμοποιήθηκαν για κάθε απάντηση του ΙΕΠ που ακολουθεί, σε ενδεχόμενο μη κατανόησής τους όσον αφορά στη χρήση τους σε αυτή την ενότητα.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΙΕΠ – ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Ενδεικτικές εκφωνήσεις ερωτημάτων για το δεύτερο θέμα στο παραπάνω πλαίσιο είναι:

1. Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις αποδίδουν ορθά απόψεις του συγγραφέα του κειμένου; (Σ ή Λ). Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου παραθέτοντας σχετικά αποσπάσματα από το κείμενο.

Απάντηση

Γράφουμε τον αριθμό της πρότασης και είτε το γράμμα Σ ή το γράμμα Λ, είτε ολογράφως τις λέξεις Σωστό ή Λάθος. Εντός εισαγωγικών βάζουμε το χωρίο που επιβεβαιώνει την επιλογή μας. Αν πρόκειται για μεγάλο χωρίο γράφουμε την αρχή και το τέλος του χωρίου αυτού.

2. Στην [X] παράγραφο ο συγγραφέας θέλει (να εξηγήσει, να περιγράψει, να πείσει, να καταγγείλει κλπ.). Επιλέξτε μία από τις παραπάνω επιλογές και τεκμηριώστε την απάντησή σας με αναφορές σε κειμενικούς δείκτες.

Οδηγία ΙΕΠ: Για παράδειγμα στην ερώτηση: «Με ποιους τρόπους νομίζετε ότι ο συγγραφέας επιχειρεί να πείσει ή να επηρεάσει τους αναγνώστες του;», δεν απαιτείται ουσιαστικά οι μαθητές και οι μαθήτριες να αναφερθούν ουσιαστικά μόνο στα μέσα και τους τρόπους πειθούς (ανακαλώντας μόνο τυπικά την σχετική ορολογία), αλλά να αποδείξουν πως ο συγγραφέας χρησιμοποιεί επιχειρήματα, στατιστικές, μελέτες, παραδείγματα, απόψεις ειδικών, περιγραφή και αφήγηση γεγονότων ή/ και κατάλληλης γλωσσικές επιλογές, προκειμένου να πληροφορήσει/ να συγκινήσει/ να διαμαρτυρηθεί κ.α., αντλώντας στοιχεία και παραπέμποντας στο κείμενο.

A. Με ποιους κειμενικούς δείκτες εξηγεί;

Η γλώσσα της εξήγησης¹ παρουσιάζει ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά:

- Κοινωνικά (συνήθως αφηρημένα), καθώς η εξήγηση αναφέρεται σε συγκεκριμένες διαδικασίες που αφορούν ευρύτερες κατηγορίες φαινομένων, γεγονότων ή εννοιών.
- Ρήματα (συνήθως σε ενεστώτα χρόνο) δράσης και ρήματα σκέψης.
- Συνδετικές/διαρθρωτικές λέξεις/φράσεις που δηλώνουν χρονικές και αιτιολογικές σχέσεις.
- Φράσεις πιθανολόγησης (π.χ. μπορεί, ενδέχεται, ίσως), καθώς συχνά η εξήγηση παίρνει τον χαρακτήρα των οδηγιών ή της επιχειρηματολογίας.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Με τον όρο αυτομόρφωση περιγράφουμε μία σύνθετη εκπαιδευτική διαδικασία της οποίας θεμελιώδης κινητήρια δύναμη είναι ο ίδιος ο άνθρωπος, ο οποίος, έχοντας επίγνωση των αναγκών και των επιθυμιών του, καλείται να συμβάλει αποφασιστικά στην πορεία της εκπαιδευτικής και επαγγελματικής του κατάρτισης. Σε αυτή την ατομική, και πολλές φορές εξαιρετικά δύσκολη, πορεία κατάκτησης νέων γνώσεων, δεν ενεργεί μόνος του, όπως θα μπορούσαμε να υποθέσουμε με βάση το πρώτο συνθετικό της λέξης αυτο-μόρφωση. Ο άνθρωπος δεν δραστηριοποιείται μέσα σε ένα κοινωνικό κενό, αλλά μέσα σε ένα κοινωνικό περιβάλλον. Βρίσκεται δηλαδή σε συνεχή επικοινωνία με τους άλλους, σε επαφή και ανταλλαγή με τους επίσημους ή ανεπίσημους εκπαιδευτικούς θεσμούς, με ποικίλους οργανισμούς και κέντρα κατάρτισης, ακόμη και όταν οι νέες τεχνολογίες του επιτρέπουν να μαθαίνει και να εργάζεται σε φυσική απόσταση από τους άλλους.

Όμως οι πρωταρχικοί παράγοντες που καθιστούν την αυτομόρφωση αναγκαία για τα άτομα των σύγχρονων κοινωνιών είναι α] οι νέες επιστημονικές και τεχνολογικές ανακαλύψεις και οι β] συνεπακόλουθες μεταμορφώσεις της αγοράς εργασίας. Μία από τις συνέπειες αυτών των αλλαγών είναι ότι πολλά επαγγέλματα χάνουν γρήγορα την αξία και τη χρησιμότητά τους, ενώ οι γνώσεις και οι δεξιότητες που τα άτομα κατέκτησαν στα πρώτα στάδια της ζωής τους καθίστανται ανεπαρκείς για το παρόν και το μέλλον. Η συνολική τεχνολογική αναδιάρθρωση της εργασιακής δραστηριότητας στερεί όλο και περισσότερο στα άτομα τη δυνατότητα να διατηρούν μία και μοναδική επαγγελματική ταυτότητα σε όλη τη διάρκεια της ενεργού ζωής τους.

Η εκπαίδευση δεν νοείται πια ως η απλή, κανονιστική μετάδοση γνώσεων από τις μεγαλύτερες γενιές στις νεότερες, όπως την όριζε ο E. Durkheim κατά τον 19ο αιώνα. Και τούτο επειδή, τόσο το περιεχόμενο της εκάστοτε εκπαιδευτικής πράξης όσο και ο χρόνος που αφιερώνεται σε αυτήν, αποτελούν αντικείμενο διαπραγματεύσης ανάμεσα στις διαφορετικές γενιές, τα δύο φύλα και τις διαφορετικές κοινότητες των ανθρώπων, γεγονός που παρατηρείται σε όλες τις σύγχρονες πρακτικές της καθημερινής ζωής. Η εκπαιδευτική πράξη καθίσταται επομένως μια διαδικασία που δεν περιορίζεται στο χώρο (το σχολείο) και το χρόνο (περίοδος της νεότητας), αλλά επεκτείνεται σε όλη τη διάρκεια της ζωής και πέραν των σχολικών τειχών.

Ερώτηση: Να εντοπίσετε χωρία όπου ο λόγος της γράφουσας είναι περιγραφικός, ερμηνευτικός και αποδεικτικός. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας. (Η άσκηση παρατίθεται αυτή παρατίθεται για να αποδειχτεί ότι μέσα σε ένα κείμενο μπορούν να υπάρξουν συνδυαστικά διαφορετικά κειμενικά είδη: αυτό της εξήγησης, της περιγραφής, της πειθούς).

Απάντηση: Στην 1^η παράγραφο ο λόγος είναι **περιγραφικός** καθώς η συγγραφέας περιγράφει τη διαδικασία της αυτομόρφωσης δίνοντας τον ορισμό της έννοιας, ώστε να παρουσιάσει την εικόνα αυτής της διαδικασίας και τα χαρακτηριστικά της. Χρησιμοποιεί επίθετα όπως *σύνθετη, θεμελιώδη, ατομική, δύσκολη* και ρήματα σε ενεστώτα όπως *περιγράφουμε, καλείται, δεν ενεργεί*, καθώς και το συνδυαστικό ρήμα *είναι*.

Στην 2^η παράγραφο ο λόγος είναι **επεξηγηματικός / ερμηνευτικός**. Η συγγραφέας εξηγεί τους λόγους για τους οποίους η αυτομόρφωση καθίσταται αναγκαία στη σημερινή εποχή [α,β]. Χρησιμοποιεί ρήματα σε ενεστώτα που δείχνουν τη σκέψη της (καθίσταται, στερεί) και τον αντιθετικό σύνδεσμο *ενώ*.

Στην 3^η παράγραφο ο λόγος είναι **αποδεικτικός**. Η γράφουσα προσπαθεί να πείσει ότι η αυτομόρφωση είναι αναγκαία. Επισημαίνουμε τη χρήση της αυθεντίας ως τεκμήριο (*E. Durkheim*), την αντίθεση όσον αφορά στην έννοια της εκπαίδευσης του 19^{ου} αιώνα και σήμερα, τον αιτιολογικό σύνδεσμο *γιατί*, το συμπέρασμα με τον σύνδεσμο *επομένως*. Όλη η παράγραφος είναι ένα επιχείρημα που στηρίζεται στο τεκμήριο, την αντίθεση και την αιτιολόγηση της θέσης της στη θεματική περίοδο ότι η εκπαίδευση έχει αλλάξει, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι πλέον δεν περιορίζεται στα στενά όρια του σχολείου αλλά επεκτείνεται σε όλη τη διάρκεια της ζωής μας.

B. Με ποιους κειμενικούς δείκτες πείθει;

Κυρίως ανατρέχουμε σε λογικά επιχειρήματα καθώς και στη γλώσσα της επιχειρηματολογίας. Στα επιχειρηματολογικά κείμενα συναντάμε ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά²:

- Σαφήνεια (κυριολεξία, αποφυγή της πολυσημίας, ακρίβεια στη χρήση του λεξιλογίου, ειδικοί όροι κ.λπ.)
- Ονοματοποίηση
- Παθητική σύνταξη
- Διαρθρωτικές λέξεις/φράσεις που δηλώνουν σχέσεις χρόνου, αντίθεσης, αιτίου και αποτελέσματος, συμπεράσματος κ.λπ.
- Ρητορικά ερωτήματα
- Αποφαντικές (δηλωτικές) προτάσεις
- Επιστημική και δεοντική τροπικότητα
- Πλούσια στίξη

Δεν αποκλείεται όμως η χρήση οποιοδήποτε άλλου δείκτη, τον οποίο ο γράφων, στη συγκεκριμένη περίπτωση, κι ανάλογα το γλωσσικό του περιβάλλον, να θεωρεί εύχρηστο και άξιο πειθούς. [Γιατί πάντα εξετάζουμε πλέον την κάθε ερώτηση κειμενοκεντρικά!] Η ορθότητα των απόψεών του επομένως, μπορεί να διαφαίνεται και από τη χρήση γλώσσας της Εξήγησης, (βλ. Φάκελο Υλικού σελίδα 166), της Περιγραφής (βλ. Φάκελο Υλικού σελίδα 165-166), ή και των Οδηγιών (βλ. Φάκελο Υλικού σελίδα 166-167). **Ακόμα, όλα τα μέσα της επίκλησης στη λογική και στο συναίσθημα, που έχουν προαναφερθεί στην παρούσα θεωρία, όπως και τα σχήματα λόγου αποτελούν δείκτες ορθότητας, εφόσον ο γράφων κρίνει ότι έτσι επικοινωνεί αποτελεσματικά την άποψη που επιδιώκει να τεκμηριώσει.**

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Κοινωνικού κομοφορμισμού περιπτώσεις, μπορεί ο καθένας μας να αναφέρει πάμπολλες από την προσωπική του πείρα. Από την εκούσια αλλά και ακούσια υποταγή στο συρμό έως τις ομαδικές ιδεοληψίες που παρουσιάζονται σε ώρες πολεμικής αναταραχής και θρησκευτικής έξαρσης ή πανικού από θεομηνίες και επιδημίες. Το πλήθος τότε γίνεται μία συμπαγής μάζα που αισθάνεται, σκέπτεται και δρα με τον ίδιο τρόπο. Οι ατομικές αποκλίσεις εξαφανίζονται, διαλύονται μέσα στην κοινή, στην απρόσωπη συμπεριφορά. Είναι απίστευτο το πόσο εύκολα ακόμα και σε ομαλές περιστάσεις διαδίδονται οι ομαδικές πλάνες, όπως λόγου χάρη η πίστη στη θεραπευτική δύναμη ενός κοινού βοτάνου, ή η υπόθεση ότι αυτή ή εκείνη η σύμπτωση αποτελεί κακό οινόν, ή η βεβαιότητα ότι οι μάγισσες είναι όργανα του Σατανά και πρέπει να καίγονται κλπ. Έτσι σχηματίζεται και κρυσταλλώνεται τόσο σκληρά η «κοινή γνώμη», ώστε δύσκολα μπορεί το παγιδευμένο άτομο να σπάσει την κρούστα της και να λευτερωθεί.

Από το άτομο στη μάζα, Ευ. Παπανούτσος, Το δίκαιο της Πυγμής, εκδόσεις Νόηση 2012

Ερώτηση: Πώς ο γράφων επιδιώκει να σας πείσει για την ορθότητα των απόψεών του;

Απάντηση

Το φαινόμενο «κοινωνικός κομοφορμισμός» παρατίθεται στην αρχή της παραγράφου και είναι ο κοινωνιολογικός όρος τον οποίο θα εξηγήσει και θα προσπαθήσει να μας πείσει για την επιρροή του στις λεπτομέρειες της παραγράφου. Επομένως, μετέρχεται ποικίλα μέσα / τρόπους ανάλογα το στάδιο της σκέψης του πάνω στο θέμα. Επικαλείται την κοινή εμπειρία όλων, γεγονός (αλήθεια), παράδειγμα- υπογραμμισμένα χωρία-, χρησιμοποιώντας γ' ρηματικό πρόσωπο. Αυτά δείχνουν αντικειμενικότητα, ώστε και ο αναγνώστης εύλογα να θεωρεί ορθές τις απόψεις του. Παράλληλα όμως η χρήση μεταφορικού λόγου στο συμπέρασμα της παραγράφου, ως μέσου επίκλησης στο συναίσθημα του αναγνώστη, καταδεικνύει την ορθότητα των λεγομένων του γιατί, παρά τον συναισθηματικό / μεταφορικό λόγο, ο άνθρωπος όντως παγιδεύεται στις επιταγές της μάζας. Εξάλλου και η επίκληση στο συναίσθημα, με τα εκάστοτε μέσα που χρησιμοποιεί, είναι τρόπος πειθούς του πομπού προς τον δέκτη περί ορθότητας αυτού που αναφέρει.

Γ. Με ποιους κριμινολογικούς δείκτες καταγγέλλει;

- Ειρωνεία (βλ. στη συνέχεια τι προσδίδει).
- Συναισθηματικά φορτισμένο λόγο που καταδεικνύει τα «τρωτά» μιας ιδεολογίας/ φαινομένου/ προσώπου (επίκληση στο ήθος του πομπού).
- Μακροπερίοδο (ασύνδετο, πολυσύνδετο, διαδοχική υπόταξη) συναισθηματικά φορτισμένο λόγο.
- α' ενικό πρόσωπο που σε ορισμένες περιπτώσεις διαχωρίζει τη θέση του απ' το θέμα/ πρόσωπο που καταγγέλλει.
- Τεκμήρια που αποδεικνύουν/ αποσαφηνίζουν την αρνητική πλευρά του θέματος και καθιστούν σαφή τη καταγγελία.
- Έμμεσο σχόλιο σε προσωπικό/ υποκειμενικό ύφος.
- Αντίθεση ανάμεσα στους όρους που βρίσκονται στα ζεύγη «καλό- κακό», «ιδεατό – παρέκβαση», σύμφωνα με τον γράφοντα.
- Ρητορικά – αποφαντικά ερωτήματα στα οποία διαφαίνεται η σιγουριά για την άποψή του και έμμεσα η καταγγελία – διαφωνία του για την αντίθετη άποψη που παραθέτει στη συνέχεια.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Κύριε Πρόεδρε,

επαφελούμενος από το μεγάλο προσωπικό ενδιαφέρον σας για την επίλυση του επί εικοσιπενταετίαν χρονίζοντος Κυπριακού προβλήματος, επιτρέψτε μου να υπενθυμίσω προς όλους τους παρευρισκομένους ότι το πρόβλημα αυτό προκλήθηκε από την στρατιωτική εισβολή της Τουρκίας στη νήσο, προς αποκατάστασιν, όπως τότε είπε, του διαταραχθέντος από την απόπειρα κατά του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου νομίμου πολιτεύματος, ότι έκτοτε και παρά την αποκατάσταση της νομιμότητας συνεχίζει την κατοχή του 38% του εδάφους της Κυπριακής Δημοκρατίας και αρνείται να συμμορφωθεί προς τις αποφάσεις και τα ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών.

Επίσης να προσθέσω ότι ο τουρκικός πληθυσμός της νήσου ανήρχετο κατά την εισβολή στο 18% του συνολικού και ο ελληνικός εις το 80%, ότι μετά την εισβολήν το ήμισυ του τουρκικού πληθυσμού εγκατέλειψε την νήσον και αντικατεστάθη από εποίκους μεταφερθέντες από την Ανατολίαν, ότι 180.000 Ελληνοκυπρίων παραμένουν πρόσφυγες, εμποδιζόμενοι να κατοικήσουν στους τόπους της γεννήσεώς τους και να απολαύσουν τις περιουσίες τους, ότι ο κ. Ντενκτάς αρνείται να συζητήσει τις προτάσεις που κατά καιρούς έχουν υποβληθεί και ότι της μιας πλευράς αρνούμενης να υποχωρήσει μερικοί λένουν ότι ίσως υπάρχει φόβος να κληθεί η άλλη να καλύψει δια των δικών της βημάτων την ζητούμενη προσέγγιση. Εάν το Κυπριακό πρόβλημα πρόκειται να επιλυθεί, πρέπει να επιλυθεί συμφώνως με τις αρχές της Δικαιοσύνης [...]

Ομιλία του Προέδρου της Δημοκρατίας Κ. Στεφανόπουλου προς τον Μπιλ Κλιντον

Απάντηση

- Η ιδιότητά του ως Προέδρου της Δημοκρατίας δίνει εγκυρότητα στα λεγόμενά του αλλά τονίζει παράλληλα και το γεγονός ότι είναι γνώστης του θέματος. Με τη χρήση α' ενικού προβάλλεται η προσωπική του θέση και αντίθεσή του με την κωλυσιεργία επίλυσης του Κυπριακού και τις ενέργειες του Ντενκτάς.
- Επιτίθεται στο ήθος του αντιπάλου (Ντενκτάς), δηλαδή κάνει επίκληση στο ήθος του πομπού (Στεφανόπουλος) [η επίθεση στο ήθος του αντιπάλου ενσωματώθηκε από το 2019 στον τρόπο πειθούς «Επίκληση στο ήθος του πομπού»], γιατί «μειώνοντας» τον αντίπαλο εξαίρει το δικό του ήθος, καταμαρτυρώντας την άρνηση του αντιπάλου η οποία επιφέρει επονειδιστές συνέπειες για την περιοχή.
- Επίκληση στο συναίσθημα του δέκτη εξαίροντας τις προθέσεις του «επωφελούμενος από το μεγάλο προσωπικό ενδιαφέρον σας», «να επιλυθεί με τις αρχές της Δικαιοσύνης» που υπονοεί ότι ο Κλίντον θα εφαρμόσει.
- Αναφορά τεκμηρίων που υποστηρίζουν την καταγγελία του και της προσδίδουν επίσημο ύφος και αποσαφήνιση της θέσης – διαφωνίας του με την τουρκική κυβέρνηση.
- Σχόλια και συναισθηματικός λόγος «επί εικοσιπενταετίαν χρονίζοντος Κυπριακού προβλήματος», «παραμένουν πρόσφυγες».
- Διαδοχική υπόταση και ασύνδετο: «Επίσης να προσθέσω ότι ο τουρκικός πληθυσμός [...], ότι ο κ. Ντενκτάς αρνείται να συζητήσει τις προτάσεις που κατά καιρούς έχουν υποβληθεί και ότι της μιας πλευράς αρνούμενης να υποχωρήσει μερικοί λένουν ότι ίσως υπάρχει φόβος να κληθεί η άλλη να καλύψει δια των ιδικών της βημάτων την ζητούμενη προσέγγιση».

3. Αν ο σκοπός του συγγραφέα είναι να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη/τρια του για το πρόβλημα με ποιους τρόπους (γλωσσικές/σημειωτικές επιλογές, εκφραστικά μέσα κ.ά.) φαίνεται ότι επιχειρεί να επιτύχει τον σκοπό του;

α) Με συγγραφέα που συμμετέχει στην ιστορία και αφηγείται προσωπικά τα βιώματα, μεταδίδοντας με ζωντάνια προσωπικές του εμπειρίες, με τις οποίες ο αναγνώστης ενδέχεται να ταυτίζεται. Η αφήγηση, αφού αφορά προσωπικές του καταστάσεις, είναι πρωτοπρόσωπη. Ο αφηγητής λέγεται ομοδιηγητικός.

β) Με τη θεατρικότητα που προσδίδει η ύπαρξη του διαλόγου, χωρίς την παρέμβαση αφηγητή. Στον διάλογο υπάρχουν πολλά στοιχεία που «ζωντανεύουν» τον λόγο. Διαφωτίζεται απ' τα λεγόμενά του τα ίδια ο ήρωας κι αμέσως ο χαρακτήρας του καθίσταται πιο προσιτός στον αναγνώστη, δηλαδή ο αναγνώστης διαμορφώνει προσωπική άποψη και μπορεί να ταυτιστεί ενδεχομένως με τον ήρωα, όπως γίνεται στο θέατρο.

γ) Ενεστώτας, που δηλώνει το παρόν και φέρνει τις καταστάσεις -ως πραγματικές- μπροστά στα μάτια των αναγνωστών.

δ) Το α' και το β' ρηματικό πρόσωπο που είναι πιο οικεία και ζωντανά από το γ'.

ε) Με σύντομο και περιεκτικό λόγο των μηνυμάτων π.χ. βραχυπερίοδος (μικροπερίοδος) λόγος με τον οποίο επιταχύνονται οι εξελίξεις και υπάρχει ενδιαφέρον, ή παρατακτική σύνδεση.

στ) Με στοιχεία προφορικού λόγου και εκφράσεις (λεξιλόγιο) της καθημερινής ομιλίας ή ιδιωτισμούς, καθώς το απλό λεξιλόγιο και η προφορικότητα που δίνει στο λόγο, είναι πιο «ζωντανό» απ' το γραπτό/ επίσημο.

ζ) Με επιφωνηματικές προτάσεις π.χ. «Τί βροχή είναι αυτή!», «Μπα, δεν καταλαβαίνει!»

η) Με ρητορικά ερωτήματα που καλλιεργούν τον προβληματισμό, κινητοποιώντας τη σκέψη, ωθούν σε δράση τον αναγνώστη.

θ) Με συγκεκριμένα σχήματα λόγου που αφορούν στην επίκληση στο συναίσθημα του δέκτη άρα τον ευαισθητοποιούν: ειρωνεία, μεταφορά, παρομοίωση, αλληγορία, προσωποποίηση, αντίθεση, ασύνδετο, πολυσύνδετο³.

ι) Μια έντονη αφήγηση (παραστατική) ή προσωπική διήγηση (όπως προαναφέρθηκε) και ένας εσωτερικός μονόλογος μπορούν να δώσουν θεατρικότητα, ζωντάνια, αμεσότητα στην επικοινωνία.

ια) Ενεργητική σύνταξη: τονίζεται ο ρόλος του υποκειμένου άρα προσδίδεται οικειότητα στον λόγο και αμεσότητα.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΞΑΣΚΗΣΗ

Κείμενο Α

Ταξιδιώτης ή τουρίστας: Τι είναι πιο σωστό για κάποιον που έχει την περιπέτεια στο αίμα του; Όλοι κάνουν ταξίδια. Εντός ή εκτός μιας επικράτειας. Με ή χωρίς αποσκευές. Με ή χωρίς συγκεκριμένο σκοπό. Οι ταξιδιώτες πριν ξεκινήσουν ψάχνονται, φθάνοντας επιλέγουν και κυρίως ακολουθούν κάποιες γραμμές «ψυχαγωγίας» στους προορισμούς τους. Φεύγοντας παίρνουν μαζί τους αξέχαστες αναμνήσεις. Αυτή είναι η ομορφιά ενός ταξιδιού! Πολιτισμός, ιστορία, οικονομικούς και κυρίως σωματικούς πόνους που καταβάλλουν στα ταξίδια τους. Δίπλα τους υπάρχουν οι τουρίστες. Αυτοί κάνουν μόνο τουρισμό. Ο τουρισμός είναι ένας πολύ διαδεδομένος τρόπος ψυχαγωγίας, ειδικά στον δυτικό κόσμο, ενώ παράλληλα αποτελεί πολύ μεγάλη βιομηχανία και σημαντικότερη πηγή εσόδων για παραδοσιακά τουριστικές χώρες, όπως η Γαλλία, η Ισπανία, η Ιταλία και η Ελλάδα. Ήρθαν, είδαν και απήλθαν χωρίς να συγκρατήσουν στο μυαλό τους κάτι από τον τόπο, αλλά μόνο για τον σκοπό. Αυτοί που συμπληρώνουν στον προσωπικό τους χάρτη την καινούργια «κατάκτηση» τους, αλλά σε λίγες ημέρες δεν θυμούνται παρά μόνο αυτά που απέκτησαν (αγόρασαν) και σχεδόν τίποτε από αυτά που είδαν, την ιστορία και την παράδοση, το χρώμα και τη μουσική της χώρας που επισκέφτηκαν.

³ τα συγκεκριμένα σχήματα λόγου και κυρίως το γιατί χρησιμοποιουν ως δείκτες, θα τα βρείτε στη συνέχεια της θεωρίας.

Αυτά σκέφτομαι όταν βλέπω στο facebook πολλές φωτογραφίες χωρίς σχόλιο. Όταν θυμάμαι ότι πάντα στις παρέες των ομαδικών ταξιδιών μερικοί αναλώνονται με φωτογραφίες συνέχεια, δίχως να χαρούν αυτά που βλέπαμε. Ούτε να ακούσουν, ούτε να νιώσουν την ιδιαίτερη μυρωδιά των ταξιδιών. Μετά, στα σπίτια τους, θα βλέπουν χωρίς να θυμηθούν τι έκαναν εκείνη τη στιγμή και πώς γνώρισαν την καινούργια χώρα. Φωτογραφίες μπορείς να δεις και στο σπίτι σου, χωρίς να κουνηθείς από το σκαμνί σου, αλλά τότε θα νιώσεις τη μαγεία του πραγματικού ταξιδιού;

Από τον Τύπο, ιστοσελίδα «Η Αυγή»

Ερώτηση: Με ποιον τρόπο ο συγγραφέας επιχειρεί να ευαισθητοποιήσει το αναγνωστικό κοινό;

Απάντηση

- Σημεία στίξης (έκπληξη - θαυμαστικό, μεταφορική χρήση λόγου τα εισαγωγικά και εκφράσεις μεταφορικές π.χ. «αόρατες γραμμές»).
- Έμμεσο σχόλιο («αγόρασαν»).
- Ειρωνεία: («Αυτά σκέφτομαι...βλέπαμε»).
- α' ενικό.
- Ενεργητική σύνταξη / μικροπερίοδος λόγος («δίπλα τους υπάρχουν οι τουρίστες». «Αυτή είναι η ομορφιά ενός ταξιδιού»).
- Ερωτήματα: («Φωτογραφίες μπορείς...πραγματικού ταξιδιού;»).

Τα παραπάνω στοιχεία - δείκτες χρησιμοποιούνται για να μας ευαισθητοποιήσουν σχετικά με την ομορφιά που πραγματικά απολαμβάνει ο ταξιδιώτης στον προορισμό του σε αντίθεση με τον τουρίστα που επιλέγει τον συμβατικό / μαζικό τουρισμό. Μας παρακινεί να ανακαλύψουμε την άλλη όψη του ταξιδιού.

Κείμενο Β

Και παιδιά ουδενός Θεού

Στον 21^ο αιώνα συνεχίζουν να υπάρχουν όχι μόνο εκατομμύρια παιδιά ενός κατώτερου Θεού, αλλά και χιλιάδες παιδιά κανενός Θεού. Παιδιά-σκλάβοι, που πουλιούνται από τις οικογένειές τους για ένα πεντοχίλιαρο στους δουλεμπόρους, οι οποίοι τα μεταπωλούν στα σκλαβοπάζαρα της Δυτικής Αφρικής προς 150.000 δραχμές το ένα!

Κατάντησε η ανθρώπινη ζωή να είναι φτηνότερη από εκείνη του ζώου. Στο κάτω της γραφής ένα πανάκριβο σκυλί ράτσας, όταν πουληθεί, εξασφαλίζει περιποίηση και τροφή άρχοντα. Ένα σκλαβάκι του πεντοχιλίου θα ζήσει, αν τελικά ζήσει, σκυλίσια ζωή δουλεύοντας στις φυτείες ή, στην καλύτερη περίπτωση, ως υπηρέτης σε σπίτια.

Μήπως η λεγόμενη πολιτισμένη ανθρωπότητα με τους διεθνείς οργανισμούς της δεν γνωρίζει ότι υπάρχουν σκλαβοπάζαρα παιδιών; Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, όπου όλος ο πλανήτης είναι ένα σπίτι και μάλιστα υπό άγρυπνη δορυφορική παρακολούθηση, είναι υποκρισία και ντροπή να μένουν αδιάφοροι οι εμφανιζόμενοι ως σερίφηδες της παγκόσμιας τάξης.

Είναι γνωστό ότι η ανθρωπίνη ύπαρξη είναι εμπόρευμα. Είναι γνωστή η μισθωτή δουλειά και η σκληρότητά της στις αναπτυγμένες και υπό ανάπτυξη οικονομίες της λεγόμενης ελεύθερης αγοράς. Αφελώς πιστεύαμε ότι είχε καταργηθεί η άμισθη δουλειά ή ότι είχε περιοριστεί στο ελάχιστο στις μέρες μας.

Και όμως την εκτεταμένη ύπαρξη του δουλεμπορίου παιδιών έρχεται να επιβεβαιώσει η είδηση ότι ένα υπό νιγηριανή σημαία πλοίο με περίπου 250 σκλαβάκια περιπλανάται στις θάλασσες της Δυτικής Αφρικής ψάχνοντας να αγκυροβολήσει σ' ένα ασφαλές σκλαβοπάζαρο, για να ξεπουλήσει ο καπετάνιος την ανθρωπίνηπραμάτειά του.

Από τον ημερήσιο Τύπο

Ερώτηση: Με ποιους τρόπους- γλωσσικές επιλογές θέλει να μας ευαισθητοποιήσει για την εκμετάλλευση που υφίστανται τα ανήλικα παιδιά;

Απάντηση

- Τίτλος με μεταφορική χρήση λόγου και συναισθηματική φόρτιση και με έμμεσο σχόλιο.
- Συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο: «παιδιά-σκλάβοι», «η ανθρωπίνη ύπαρξη είναι εμπόρευμα».
- Ερώτημα προς προβληματισμό και ταυτόχρονα ειρωνεία: «πολιτισμένη».
- Αναλογία (εικονοπλαστικός λόγος: πανάκριβο σκυλί ράτσας με σκλαβάκι σημειώνοντας την καλύτερη μεταχείριση του ζώου / δείχνει τον ευτελισμό τη ανθρωπίνης ζωής).
- Τεκμήρια από την καθημερινή ζωή, γεγονότα, παραδείγματα που κινητοποιούν τη σκέψη του αναγνώστη και τον ωθούν σε μια βιωματική προσέγγιση του θέματος
- Στίξη (θαυμαστικό, παύλα): δείχνουν την αποδοκιμασία του και την αρνητική του έκπληξη για το φαινόμενο του δουλεμπορίου.

4. Να ξαναγράψεις το συγκεκριμένο απόσπασμα του κειμένου, αντικαθιστώντας τις υπογραμμισμένες λέξεις / φράσεις με άλλες, που να καθιστούν το ύφος περισσότερο οικείο.

Οδηγία ΙΕΠ: Είναι δυνατή η συσχέτιση της λειτουργίας μιας ή περισσότερων λέξεων ενός κειμένου ως προς το επικοινωνιακό αποτέλεσμα που δημιουργούν στον αποδέκτη

(μαθητή/-ήτρια). Επίσης, με την αναζήτηση συνδυασμών λέξεων ή φράσεων μπορεί να γίνει ο μετασχηματισμός των χωριών στο ίδιο ή διαφορετικό υφολογικό επίπεδο.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Αν υπάρχει ένα ακαταμάχητο τεκμήριο της παρακμής μας των σημερινών Ελλήνων, δεν είναι η ολοκληρωτική οικονομική χρεοκοπία του κωμικού μας κρατιδίου ούτε η ανίατη, μικροπρεπέστατη συμφεροντολαγνεία όσων διαχειρίζονται την εξουσία και όσων τη διεκδικούν. Δεν είναι η κατακόρυφη πτώση επιπέδου της κατά κεφαλήν καλλιέργειας, μέσα σε ελάχιστα χρόνια, ο εξωφρενικός πρωτογονισμός της δημόσιας «πληροφόρησης» και «ψυχαγωγίας», η ανυποληψία του σχολείου, ο ιλιγγώδης εκπεσμός των πανεπιστημίων. Δεν είναι ο αδίστακτος σε αναισχυντία αμοραλισμός. Το εφιαλτικότερο τεκμήριο παραίτησής μας των Ελλήνων από τη μετοχή στην Ιστορία είναι ότι παρακάμψαμε απεγνωσμένες προειδοποιήσεις για τον επερχόμενο εφιάλτη του ιστορικού μας τέλους.

Χρήστος Γιανναράς, *Το δίλημμα: Υποτέλεια ή συντριβή, εφημερίδα Καθημερινή, 31-01-2021*

Απάντηση

- ακαταμάχητο τεκμήριο → αναμφισβήτητο παράδειγμα
- συμφεροντολαγνεία → αγάπη για το προσωπικό συμφέρον
- κατά κεφαλήν → ατομικής / ιδιωτικής
- ανυποληψία → απαξίωση
- ο αδίστακτος σε αναισχυντία αμοραλισμός → η αδίστακτη σε ξεδιαντροπία ανηθικότητα
- παρακάμψαμε απεγνωσμένες → παραβλέψαμε/ αδιαφορήσαμε για αγωνιώδεις

5. Ο συγγραφέας ισχυρίζεται στη 2η παράγραφο ... α) Με ποιον /-ους τρόπο/-ους προσπαθεί να σε πείσει; β) Θεωρείς ότι τελικά καταφέρνει να σε πείσει; Να δικαιολογήσεις την απάντησή σου αξιολογώντας την πειστικότητα του τρόπου ή των τρόπων που χρησιμοποιεί.

α)

- Τα σχήματα λόγου όπως η αντίθεση, η παρομοίωση, η επανάληψη, η μεταφορά, η ειρωνεία, η αλληγορία, η προσωποποίηση, το ασύνδετο, το πολυσύνδετο μπορούν να αποτελέσουν δείκτες τεκμηρίωσης της άποψης του γράφοντος, γιατί μπορεί να έχει επιλέξει να απευθυνθεί στο συναίσθημα του αναγνώστη.
- Τα σημεία στίξης απευθύνονται στο συναίσθημα του δέκτη.
- Δεν αποκλείεται (και μάλιστα είναι συχνό) σε μία παράγραφο να έχω σχήματα λόγου και έντονη στίξη και ταυτόχρονα ένα τεκμήριο ή οριστική έγκλιση ή επιχείρημα (Βγάζουμε από το μυαλό μας το στερεότυπο των κλασικών τρόπων πειθούς που ξέραμε, δηλαδή δεν τους παραθέτουμε απλώς αλλά αναλύουμε πώς τα μέσα αυτών των τρόπων συμβάλλουν στην πειστικότητα).

- Ελέγχω την πειστικότητα του επιχειρήματος. Μια μεταφορική αναλογία ελέγχεται για την καθολική ισχύ της και την πειστικότητά της, βρίσκεται όμως εκεί γιατί η πρόθεσή του γράφοντος είναι να συγκινήσει, να ευαισθητοποιήσει, να εκλαϊκεύσει. Αντιθέτως, ένα τεκμήριο στην ίδια πάντα παράγραφο ενισχύει την πειστικότητα του επιχειρήματος ή μια αιτιοκρατία με αιτιολόγηση και αποτελέσματα το ίδιο. Αρα, και στις δύο περιπτώσεις εκπληρώνεται ο στόχος του γράφοντος.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Ωστόσο, ο κόσμος της τηλεόρασης δεν είναι διαφορετικός από τον κοινωνικό μας κόσμο. Είναι **διαφορετικός** αλλά και **όμοιος**. **Αποκλίνει** αλλά και **συνδέεται** με αυτό που γίνεται «εκεί -έξω από την οθόνη». Η τηλεόραση δεν αναπαριστά τη φανερή πραγματικότητα της κοινωνίας μας, **αλλά** αντικατοπτρίζει συμβολικά τη δομή των αξιών και των σχέσεων που βρίσκονται κάτω από την επιφάνεια. Σε μια τέτοια κοινωνία η βία δε βλάπτει. **Αντίθετα**, χρησιμοποιείται για την επίτευξη των κοινωνικά επικυρωμένων στόχων της δύναμης, της εξουσίας.

Η τηλεόραση λοιπόν αγαπά τη βία. Αγαπά το κοινό που αγαπά τη βία. Η βία πουλά. Η βία αυξάνει τη θεαματικότητα. Η βία δυστυχώς γίνεται καταναλωτικό αγαθό.

Φωτεινή Τσαλικογλου, Παιδική Τηλεόραση, εφημερίδα Τα Νέα 26-02-2002

Ερώτηση: Η γράφουσα ισχυρίζεται ότι ο κόσμος της τηλεόρασης δεν είναι διαφορετικός απ' τον πραγματικό βίαιο κόσμο που ζούμε. Πώς τεκμηριώνει την άποψή της; Καταφέρνει να σε πείσει; Βρείτε τρεις -τουλάχιστον- τρόπους – δείκτες.

Απάντηση

Υπάρχει συνδυασμός τρόπων ανάπτυξης, αναλογία και αντίθεση μαζί, γιατί ο κόσμος της τηλεόρασης και ομοιάζει και αποκλίνει από τον κανονικό κόσμο. Η **αναλογία** και η **αντίθεση** βρίσκονται στο κείμενο με διακριτή μορφή (πλάγια γράμματα η αναλογία, υπερτονισμένα η αντίθεση).

Μικροπερίοδος λόγος στην τελευταία παράγραφο: «Η τηλεόραση λοιπόν αγαπά ... γίνεται καταναλωτικό αγαθό».

Έχουμε επίσης **οριστική έγκλιση** ρημάτων «αντικατοπτρίζει, αγαπά», έτσι δείχνει το βέβαιο του γεγονότος που αναλύει.

Και οι τέσσερις δείκτες καθιστούν τον λόγο σαφή, εύληπτο και κατανοητό. Κινητοποιούν τη σκέψη του αναγνώστη, αφού καθιστούν (αναλογία) το νόημα απλό και δίνουν αντικειμενικότητα, φωτίζοντας ολόπλευρα το θέμα (αντίθεση). Ο μικροπερίοδος λόγος στο τέλος καταδεικνύει με κοφτό και γοργό τρόπο τη θέση της γράφουσας για τη βία στην τηλεόραση, με τη συχνή επανάληψη της λέξης «βία». Έτσι τεκμηριώνει με σαφήνεια τη θέση της προσδίδοντας στο επιχειρήμα της και στο συμπέρασμά του αποδεικτική ισχύ, επομένως καταφέρνει να μας πείσει.

6. Να παρουσιάσετε τον τρόπο με τον οποίο οργανώνει ο/η συγγραφέας το επιχείρημά του/της στην [X] παράγραφο; (π.χ. Ισχυρίζεται και στηρίζει τον ισχυρισμό του/της με τη χρήση ενός παραδείγματος/ και στη συνέχεια αιτιολογεί τον ισχυρισμό του/της.....)

Στην οργάνωση του επιχειρήματος αρχίζουμε παραθέτοντας τον ισχυρισμό του, δηλαδή τη θέση προς απόδειξη. Ακολουθεί η ανάλογη φρασεολογία: **Τεκμηριώνει** τον ισχυρισμό του με: παράδειγμα, αναλογία, αντίθεση, ορισμό κ.τ.λ. (όλοι οι τρόποι ανάπτυξης παραγράφου πλέον αποτελούν κειμενικούς δείκτες ενίσχυσης/ υποστήριξης μιας θέσης). Στη συνέχεια **αιτιολογεί** την παραπάνω άποψη με «...» ή με τη **χρήση αντίθεσης** φωτίζοντας ολόπλευρα το θέμα που θέλει να αποδείξει ώστε διαφαίνεται ότι αποτελεί επιτακτική ανάγκη κ.τ.λ. ... (ανάλογα το κείμενο και την παράγραφο) ή **παραθέτει τ' αποτελέσματα** του τάδε φαινομένου με αποτέλεσμα να **συμπεραίνει** ότι...

Σημείωση: «Περπατάμε» κειμενοκεντρικά μέσα στο επιχείρημα, δεν το γράφουμε ψυχρά, τεχνικά, αλλά πάντα με βάση το δοθέν νόημα. Η συλλογιστική πορεία με αναφορά σε προκειμένες, είδος συλλογισμού κλπ. δεν αναφέρεται πια στις νέες οδηγίες του ΙΕΠ. Παραπέμπουμε στα αντίστοιχα χωρία **κειμενοκεντρικά**.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Σημείωση: Παρατίθενται περισσότερα από ένα παραδείγματα λόγω της δυσκολίας προσέγγισης της άσκησης, γιατί προσεγγίζεται εντελώς κειμενοκεντρικά με συγκεκριμένη ωστόσο φρασεολογία.

α) Το παρακάτω κείμενο ανήκει σε ρητορικό λόγο. Κύριο χαρακτηριστικό του γνώρισμα είναι η πειθώ. Ο Δημοσθένης – από δικό του λόγο είναι παρμένο το κείμενο – προσπαθεί να πείσει τους Αθηναίους να πλήξουν με διπλή τους ενέργεια τον Φίλιππο. Στην προσπάθειά του αυτή οργανώνει τον λόγο του και αναπτύσσει τα επιχειρήματά του με τον ακόλουθο τρόπο:

Προβάλλει τη θέση του (απόφαση/ισχυρισμός)	Φρονώ λοιπόν ότι με διπλή ενέργεια πρέπει εσείς να συνδράμετε την κατάσταση,
Τη διευκρινίζει (επεξήγηση) ή τεκμηριώνει τον ισχυρισμό του με...	και με το να σώζετε χάρη τον Ολυνθίων τις πόλεις τους στέλνοντας στρατιώτες που θα το πραγματοποιήσουν αυτό, και με το να λεηλατείτε τη χώρα του Φιλίππου με πολεμικά πλοία και με άλλον στρατό.
Την αιτιολογεί, αποδεικνύοντας τι θα συμβεί, αν δεν δράσουν με διπλή	Αν όμως το ένα από αυτά το αμελήσετε,

ενέργεια, αν δηλαδή δράσουν με μια κατεύθυνση μόνο. (αιτιολόγηση)	φοβούμαι πως μας πάει χαμένη η εκστρατεία· γιατί, αν εσείς μόνο τη χώρα που βλέπτετε, θα το αντέξει αυτό, θα υποτάξει την Ολυνθο και ύστερα θα έλθει στην πατρίδα του κι εύκολα θα σας αποκρούσει. Εάν πάλι εσείς στείλετε βοήθεια μόνο στην Ολυνθο, βλέποντας τη χώρα του να μη διατρέχει κανέναν κίνδυνο, θα καθίσει εκεί για πολιορκία και θα παρακολουθήσει από κοντά την επιχείρηση, και με τον καιρό θα υποτάξει τους πολιορκημένους.
Συμπεραίνει (συμπέρασμα)	Πρέπει λοιπόν, η βοήθεια να είναι μεγάλη και να προσφερθεί με διπλή ενέργεια.

Από το βιβλίο « Εκθεση-Εκφραση Τευχος Α»

β) Τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια έντονη δυσπιστία από κριτικούς του πολιτισμού μας σχετικά με την αξία της ανθρωπιστικής παιδείας, έτσι όπως προσφέρθηκε στο παρελθόν και εξακολουθεί να προσφέρεται ως τώρα. Η κριτική αυτή ξεκινά από τη συνειδητοποίηση ότι όλη η φρίκη των δύο παγκόσμιων πολέμων και όλες οι άλλες μορφές πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής βαρβαρότητας που χαρακτηρίζουν τη σύγχρονη ιστορία, έχουν ως πρωταγωνιστές ανθρώπους που είχαν εκπαιδευτεί σε σχολεία όπου κυριαρχούσε η ανθρωπιστική παιδεία. Η διαδικασία όμως αυτή της αγωγής δυστυχώς δεν έφερε το ποθητό αποτέλεσμα, δηλαδή την εξανθρώπισή τους και την καλλιέργεια της ανθρωπίνης αρετής, αξίες που αποτελούν το ιδανικό της ανθρωπιστικής παιδείας.

Σπύρος Ρασης, *Η ανθρωπιστική παιδεία στη σύγχρονη εκπαίδευση*, εκδόσεις Παράτηρητης, Θεσσαλονίκη 1988

Απάντηση

Ισχυρισμός: Κριτική και δυσπιστία σχετικά με την αξία της ανθρωπιστικής παιδείας και τη συμβολή της στον πολιτισμό.

Στηρίζει τον ισχυρισμό του με τη χρήση ενός παραδείγματος απ' την Ιστορία, τους δύο παγκοσμίους πολέμους και μια γενική αλήθεια ή γεγονός (τεκμήρια και τα δυο) που αναφέρεται με γενική έκφραση «άλλες μορφές βαρβαρότητας που χαρακτηρίζουν τη σύγχρονη ιστορία».

Αιτιολογεί την ανωτέρω άποψη λέγοντας πως όλα αυτά τα βάρβαρα στοιχεία έγιναν από ανθρώπους εκπαιδευμένους σε σχολεία που κυριαρχούσε η ανθρωπιστική παιδεία.

Η αντίθεση στο τέλος ανάμεσα στις πράξεις των εκπαιδευμένων πρωταγωνιστών «δεν έφερε το ποθητό αποτέλεσμα» και στην καλλιέργεια και τον εξανθρωπισμό που παρέχει η ανθρωπιστική παιδεία, θεωρητικά αποτελεί συμπέρασμα και θέση του ομιλούντος. Η χρήση του αντιθετικού λόγου χρωματίζει το συμπέρασμά του.

γ) Ένα άτομο χωρίς ισχυρή οικογενειακή βάση έχει αβέβαιο μέλλον. Ένα παιδί που δεν αισθάνεται να το αγαπούν ή να το φροντίζουν, μπορεί να οδηγηθεί σε λάθος δρόμο. Ακόμη και σε αυτό το σημείο, δε θα υπάρχει κανείς για να το διορθώσει και να το καθοδηγήσει. Η απουσία οικογένειας είναι σαν το κενό που δεν υπάρχει τίποτα που να το γεμίζει. Όταν βλέπουμε διαλυμένες οικογένειες, θα πρέπει να υπενθυμίζουμε στους εαυτούς μας, πόσο τυχεροί είμαστε που αποτελούμε ένα μέρος μιας υγιούς οικογένειας και να νιώθουμε ευγνωμοσύνη.

www.inspireyourlife.gr

Απάντηση

Ισχυρισμός: «Ένα άτομο χωρίς ισχυρή οικογενειακή βάση έχει αβέβαιο μέλλον».

Τεκμηριώνει τον ισχυρισμό του μ' ένα γεγονός αλήθεια: «Ένα παιδί που δεν αισθάνεται...για να το διορθώσει και να το καθοδηγήσει», ένα τεκμήριο που είναι οικείο στον αναγνώστη απ' την καθημερινή ζωή.

Συνεχίζει τον συλλογισμό του με μια αναλογία που προκαλεί φόρτιση παρομοιάζοντας την απουσία της οικογένειας μ' ένα δυσαναπλήρωτο κενό για να κάνει εύληπτο το επιχείρημά του.

Συμπεραίνει πως όλοι μας οφείλουμε να νιώθουμε τυχεροί που ανήκουμε σε μια οικογένεια [κάτι το οποίο εκφέρεται με δεοντική έκφραση].

δ) Ενώ όμως η σχετική αφύπνιση των Εθνών και του ανθρώπου ως προς τους οικολογικούς κινδύνους είναι μια νέα σημαντική παράμετρος, τα περιθώρια για κάποιου είδους αισιοδοξία παραμένουν αναιμικά. Ο λόγος είναι ότι ο πλανήτης έχει τραυματιστεί σοβαρά, και το κοινωνικό κόστος ή οι δράσεις που απαιτούνται για μία αργή ανάκαμψη, υπερβαίνουν κατά πολύ τις παρούσες δυνατότητες κινήσεων. Διότι οι διεθνείς διαδικασίες είναι πολύπλοκες και χρονοβόρες, και η απαραίτητη εμπιστοσύνη δεν είναι πάντοτε δεδομένη. Συχνά, επίσης, είναι ανάγκη να θιγεί το συμφέρον ατόμων, ομάδων, ή εταιριών για να βελτιωθούν τα πράγματα και τούτο, σε μία εποχή καταναλωτισμού που εκτρέφει αντίθετες αξίες, είναι συχνά αδιανόητο. Έτσι, μήτε η χρήση φυτοφαρμάκων έχει περιοριστεί, τα λύματα των ξενοδοχείων και των βιομηχανιών εξακολουθούν να μολύνουν τις θάλασσες και οι πλαστικές σακούλες, για τις οποίες μια απλή απαγόρευση θα ήταν αρκετή, κυριαρχούν άφθαρτες στα τοπία της Γης. Η αντιμετώπιση, άλλωστε, του υπερπληθυσμού, παρουσιάζει εγγενείς δυσκολίες. Είναι φανερό ότι απαιτείται προοδευτικός έλεγχος των γεννήσεων σε παγκόσμιο επίπεδο. Τούτο όμως προσκρούει στις φοβερές κοινωνικές ανισότητες μεταξύ των εθνών, σε θρησκευτικές προκαταλήψεις ή και ακόμη στην αδυναμία ενός γενικά παραδεκτού τρόπου υλοποίησής του ελέγχου.

Γ. Γραμματικής. « Η κόμη της Βερενίκης», Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης

Απάντηση

Ισχυρισμός: «Ενώ όμως η σχετική αφύπνιση ...τα περιθώρια για κάποιον είδους αισιοδοξία παραμένουν αναιμικά.».

Αιτιολογεί τον ισχυρισμό του με τις φράσεις: «Ο λόγος είναι ότι ο πλανήτης...δεν είναι πάντοτε δεδομένη» όπου φαίνονται τα αίτια –τραυματισμός, κοινωνικό κόστος, οικονομική δυσπραγία, χρονοβόρες διαδικασίες- κι έτσι δεν υπάρχουν περιθώρια αισιοδοξίας.

Στηρίζει τον ισχυρισμό του με τη χρήση παραδειγμάτων « Έτσι, μήτε η χρήση....στα τοπία της Γης».

Συνεχίζει και ολοκληρώνει το επιχείρημα καταθέτοντας ένα γεγονός: τον υπερπληθυσμό τη Γης και την αδυναμία ελέγχου του.

Επομένως συμπεραίνει πως υπάρχει μεγάλη δυσκολία υλοποίησης ελέγχου των γεννήσεων του πληθυσμού, άρα αυτό δεν βοηθά (εννοεί στη μείωση του οικολογικού αποτυπώματος).

7. Στο παρακάτω απόσπασμα χρησιμοποιεί ο συγγραφέας το α' ενικό πρόσωπο. Να μετασχηματίσετε το κείμενο χρησιμοποιώντας το γ' ενικό πρόσωπο. Τι αλλάζει ως προς το ύφος;

Όταν τα «οικεία ρηματικά πρόσωπα α', β' εναλλάσσονται με το «ψυχρό» γ' πρόσωπο κι όταν αυτή η επιλογή επικουρείται με ποικιλία ενεργητικής και παθητικής σύνταξης, ενδεχομένως ο γράφων να οικειοποιείται μια θέση σε κάποια σημεία και να αποστασιοποιείται έναντι μιας άλλης σε άλλα σημεία. Το προσωπικό με το απρόσωπο ή αντικειμενικό ύφος μπορεί να δείχνει και τον επιτονισμό συγκεκριμένου υποκειμένου και την αξία ή τη συμβολή του σε κάτι κι έπειτα να θέλει να προβληθεί απ' τον γράφοντα η σημασία σε ατομικό / συλλογικό επίπεδο και η διαχρονικότητα αυτής της πράξης ή του φαινομένου. (Στην περίπτωση της αποστασιοποίησης συνδράμει και η ονοματοποίηση.) Η ποικιλομορφία στο ύφος φανερώνει και την ψυχική διάθεση του γράφοντος, την πρόθεσή του: ευαισθητοποίηση ή και διδακτικό τόνο, με την οικειότητα ή ακόμα και επιχειρηματολογία, πειθώ, εξήγηση, καταγγελία, ίσως με γ' πρόσωπο και παθητική σύνταξη.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

«Εις εαυτόν»: περί κρίσης και κρίσεων

Σε ώρες περισυλλογής αναρωτιέμαι πώς μπορεί η ελληνική Εκπαίδευση να μορφώσει σκεπτόμενους πολίτες με ανεπτυγμένη ικανότητα κρίσης που να μπορούν να αντιμετωπίσουν κρίσεις οικονομικές, όπως αυτή που μας βρήκε, κρίσεις ηθικές σε σχέση με την ουσία και τις προτεραιότητες στη ζωή του ανθρώπου, κρίσεις αξιών, κρίσεις...

Η απάντηση που μου βγαίνει σχεδόν αυθόρμητα είναι, ότι για να δημιουργήσεις σκεπτόμενους πολίτες απαιτείται ένα ριζικά ανανεωμένο εκπαιδευτικό σύστημα που θα μετακινηθεί αμετάκλητα από την παθητική γνώση στην κριτική σκέψη. Σκέπτομαι

πως αυτό μπορεί να επιτευχθεί αν αλλάξει εκ βάθρων ο τρόπος διδασκαλίας στο σχολείο με αυτόν τον παιδευτικό στόχο. Αν ασκήσουμε τους μαθητές μας να ενεργούν: να αναζητούν οι ίδιοι (συνεργαζόμενοι κατά ομάδες) τις πληροφορίες για τα διδασκόμενα αντικείμενα, να ανατρέχουν σε βιβλία, να δουλεύουν σε σχολικές βιβλιοθήκες, να αξιοποιούν την εκπαιδευτική τεχνολογία (το Διαδίκτυο), να ψάχνουν, να συζητούν, να ρωτούν, να βρίσκουν. Αυτές τις πληροφορίες, αν οι ίδιοι οι μαθητές δουλέψουν από κοινού να τις οργανώσουν, αν τις παρουσιάσουν και τις συζητήσουν μεταξύ τους και μέσα στην τάξη με διακριτικό ενορχηστρωτή πάντα τον δάσκαλο, τότε θα γίνει το θαύμα: θα μάθουν να κρίνουν, να συζητούν, να επιχειρηματολογούν, που σημαίνει να σκέπτονται.

Γ. Μπαμπινιώτης, πρότανης ΕΚΠΑ

Ερώτηση: Στο απόσπασμα διακρίνουμε εναλλαγή ρηματικών προσώπων και συντάξεων (ενεργητικής - παθητικής). Τι επιδιώκει ο γράφων;

Απάντηση

- ποικιλομορφία ύφους και ποικιλομορφία προθετικότητας.
- εναλλαγή προσώπων α' ενικού - α' πληθυντικού/ γ' ενικού - γ' πληθυντικού.
- σύνταξη ενεργητική: «πώς μπορεί η ελληνική εκπαίδευση να μορφώσει σκεπτόμενους πολίτες».
- παθητική: «απαιτείται ένα ριζικά ανανεωμένο εκπαιδευτικό σύστημα».
- τα οικεία πρόσωπα α' - β' εν./πληθ. δείχνουν προσωπικό τόνο, βιωματικό χαρακτήρα, εξομολογητικό τόνο, προφορικότητα, καθολικότητα για το φαινόμενο. Σε ό,τι συμφωνεί και θέλει να προτείνει χρησιμοποιεί αυτά. Το ίδιο και η ενεργητική σύνταξη: τονίζει το υποκείμενο και τη συμβολή του. Τα αποστασιοποιημένα πρόσωπα και η παθητική σύνταξη δείχνουν και αποστασιοποίηση και αντικειμενικότητα.
- Πρόθεση με την εναλλαγή: Πειθώ ή Εξήγηση και Ευαισθητοποίηση / Προβληματισμός (αναλόγως).

8. Τι πετυχαίνει ο/η αρθρογράφος με τη χρήση του ερωτήματος στην [X] παράγραφο ως προς την οργάνωση του κειμένου και ως προς την αντίδραση του αναγνώστη;

α) Ερώτημα στον τίτλο έχει θετικό πρόσημο όσον αφορά στο επικοινωνιακό αποτέλεσμα και στον προβληματισμό του αναγνώστη. Τίτλος διλημματικής μορφής με ερωτηματικό έχει εξίσου επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα.

Στην αρχή του κειμένου λειτουργεί ως θεματική περίοδος της πρώτης παραγράφου και ίσως να υπάρχει το θέμα του κειμένου μέσα στο περιεχόμενο του ερωτήματος στην αρχή.

Στη μέση μιας παραγράφου εξασφαλίζει συνοχή μεταξύ των λεπτομερειών της παραγράφου, δίνοντας ίσως έμφαση σε θέμα που τον ενδιαφέρει.

Σε περίπτωση που αποτελεί την θεματική πρόταση του επιλόγου ή την πρόταση κατακλείδα του, το αναφέρουμε. Ως θεματική πρόταση - δομικά - εξασφαλίζει την συνεκτικότητα με την προηγούμενη παράγραφο. Αν όλος ο επίλογος απαρτίζεται από ερωτήματα, τότε συνέχουν τα νοήματα του επιλόγου, δίνουν αλληλουχία δηλαδή, και αποτελούν την κατακλείδα μιας ολόκληρης σκέψης που διαχέεται, με διάφορους τρόπους που ο συγγραφέας επέλεξε, σε όλο το κείμενο. Πιθανόν να βρίσκεται εκεί η θέση του γράφοντος για το θέμα που πραγματεύεται. Παράλληλα, ως επίλογος, εξασφαλίζει και τη νοηματική αλληλουχία (συνεκτικότητα νοημάτων) όλου του κειμένου.

β) Ως προς το επικοινωνιακό αποτέλεσμα στον αναγνώστη:

- Νοερός διάλογος μεταξύ αναγνώστη και συγγραφέα.
- Τα ρητορικά ή αποφαντικά ερωτήματα ενισχύουν τη θέση του γράφοντος και ο αναγνώστης κατανοεί αλλά και ταυτόχρονα προβληματίζεται γιατί ερωτάται και ενδεχομένως ωθείται σε δράση.
- Δραματικότητα και θεατρικότητα στον λόγο, σαν αποστροφή του συγγραφέα στο κοινό που τον παρακολουθεί.
- Προφορικότητα και οικειότητα, γιατί κάνει τον αναγνώστη συμμετοχο του προβληματισμού του -γίνεται ένα με τους αναγνώστες του κι όλοι μαζί ασχολούνται με το ίδιο θέμα. [Γι' αυτό και προτιμάται στις ομιλίες, που χρειάζεται να φέρεις κοντά το κοινό, στα άρθρα επίσης σε σχολική εφημερίδα ή σε προσωπικές ιστοσελίδες, που έχουν πιο οικείο ύφος αλλά και σε επιχειρηματολογικά κείμενα πειθούς π.χ. δοκίμια, γιατί καταδεικνύουν αποφαντικά τον ισχυρισμό του γράφοντος].
- Αμεσότητα, ζωντάνια, παραστατικότητα.
- Ελέγχω επίσης ενδεχόμενη σύνδεση - νοηματική - του ερωτήματος με τον τίτλο ή μήπως λειτουργεί ως σχήμα ερώτησης - απάντησης.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Ενας νέος ουμανισμός

Είναι σε θέση αυτός ο πολυσχιδής νέος ουμανισμός να λειτουργήσει συσπειρωτικά, να εκφράσει τις διάφορες μορφές κοινωνικής αντίστασης και να αποτελέσει σοβαρό αντίβαρο στον νεοφιλελευθερισμό, στον ρατσισμό και στην

παγκοσμιοποίηση, ή θα στιγματιστεί ως αιθεροβάμων ιδεαλισμός και απατηλή ουτοπία; Ως ποιον βαθμό μια από τις βαθύτερες συνέπειες της κρίσης είναι η νέα ανακάλυψη του ανθρώπινου παράγοντα, που παίρνει τη μορφή ενός νέου ουμανισμού με σύνθημα «μέτρο όλων ο άνθρωπος»; Θα είναι εν τέλει αυτός ο νέος ουμανισμός αντίσταση, επιστροφή ή νέα αφετηρία;

Δημήτρης Τζιόβας, εφημερίδα Το Βήμα, 11/08/2012 [διασκευή]

Ερώτηση: α) Ποιος είναι ο δομικός και επικοινωνιακός ρόλος των ερωτημάτων; β) Ποιο είναι το επικοινωνιακό αποτέλεσμα που επιτυγχάνεται στον αναγνώστη;

Απάντηση

α) Παρατηρούμε ότι όλη η παράγραφος είναι δομημένη πάνω σε τρία ερωτήματα. Τα ερωτήματα αυτά συμβάλλουν στην αλληλουχία, τη συνεκτικότητα του νοήματος μεταξύ των λεπτομερειών της παραγράφου εκφράζοντας τρεις απορίες του γράφοντος: i) αν μπορεί να λειτουργήσει συσπειρωτικά ως αντίβαρο στην παγκοσμιοποίηση ή θα στιγματιστεί ως μια απατηλή ουτοπία, άρα ανεδαφική και ανεφάρμοστη ως ιδέα. ii) θα αποτελέσει «μέτρον όλων ο άνθρωπος» και αν ναι, ως ποιο βαθμό για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κρίσης σε παγκόσμιο επίπεδο. iii) θα είναι αυτός ο νέος ουμανισμός, εντέλει, μια νέα αφετηρία και επιστροφή στον εξανθρωπισμό της κοινωνίας. Ταυτόχρονα, επιτυγχάνεται η συνοχή νοήματος με την προηγούμενη παράγραφο και η ομαλή μετάβαση από τα προβλήματα της παγκοσμιοποίησης στη θέση – λύση που προτείνει ο αρθρογράφος. Με αυτόν τον τρόπο γίνεται εύληπτη και σαφής η θέση του πάνω στο θέμα που είναι η εμφάνιση ενός νέου μεσαίωνα και πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί.

β) Η θέση του γράφοντος είναι ένας νέος ανθρωπισμός που μπορεί ενδεχομένως να αποτελέσει το αντίβαρο στην παγκοσμιοποίηση, είναι ίδια θέση που διαφαίνεται ήδη από τον τίτλο. Στην ουσία η τελευταία παράγραφος «απαντά» στον τίτλο, με την έννοια ότι ο αρθρογράφος προτείνει αλλά απαντά έμμεσα σε οποιαδήποτε καχυποψία μπορεί να εκφραστεί από τον αναγνώστη. Γι' αυτόν τον λόγο χρησιμοποιεί τα ερωτήματα, για να του δώσει περιθώριο προβληματισμού, κινητοποίησης της σκέψης, ανοίγοντας ένα νοερό διάλογο μαζί του, δραματοποιώντας όλες τις εικόνες που ενδεχομένως ο αναγνώστης φέρει στο μυαλό του. Ο βαθμός βεβαιότητάς του είναι μέτριος, αλλά σίγουρα ελπίζει και προτείνει τον νέο ουμανισμό.

9. Ο ομιλητής εμφανίζεται πολύ βέβαιος για τις απόψεις του. Με ποιες γλωσσικές επιλογές, λέξεις ή φράσεις δείχνει τη βεβαιότητά του; Συμμερίζετε τη βεβαιότητά του; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

Το τίμημα της Προόδου

Γιατί βάζει το στοχαστικό και ευαίσθητο άνθρωπο του καιρού μας σε ανησυχία η τεράστια ανάπτυξη της τεχνικής που χαρακτηρίζει τον αιώνα μας; (1) Το τί χρωστάει ο πολιτισμός, όχι μόνο ο υλικός αλλά και ο πνευματικός, στις τεχνικές κατακτήσεις, είναι τόσο αυτονόητο και χιλιοειπωμένο, που δεν αξίζει τον κόπο να το επαναλάβουμε. (2) Αυτές του έκαναν όχι μόνο ευκολότερη και αποδοτικότερη την εργασία, αλλά και τον απελευθέρωσαν από (3) πολλές σκλαβιές οικονομικές και ηθικές, και άνοιξαν το δρόμο προς την κατάκτηση των πολιτικών ελευθεριών. Τώρα λοιπόν γιατί φοβόμαστε αυτή την κίνηση που διαρκώς προχωράει προς όλο και πιο θαυμαστές πραγματοποιήσεις; (4) Ποτέ άλλοτε δεν είδε ο κόσμος τις ανέσεις των (5) δικών μας ημερών. Ποτέ στο παρελθόν δεν είχε ο άνθρωπος υπό τον έλεγχό του τόσες δυνάμεις φυσικές, όσες έχει σήμερα. (6) Τελειοποίησε τις κατασκευές του (τις κάθε λογής κατασκευές) έως τέτοιο βαθμό, που και ο ίδιος δε μπορεί πια ν' αναμετρήσει την έκταση και την ποικιλία των δυνατοτήτων τους. Τί έχει λοιπόν να φοβηθεί; Γιατί τον τρομάζει αυτή η εκπληκτική πρόοδος, που, ακόμη και αν δεν συνεχιστεί με τον ίδιο ρυθμό στο μέλλον, πάλι στην ακμή που έχει φτάσει σήμερα εμπνέει το δέος;

Ε. Παπανούτσος «ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΚΑΙ ΑΝΕΠΙΚΑΙΡΑ»

Ερώτηση: Πώς φαίνεται η βεβαιότητά του για την τεχνολογική ανάπτυξη και τις θετικές συνέπειές της και αν καταφέρνει να πείσει τον αναγνώστη του;

Απάντηση

- 1) Φράση που δείχνει, εκ του νοήματος, τη βεβαιότητα του. Παρουσιάζει ως μια γενική αλήθεια με καθολική παραδοχή την αξία της τεχνολογίας στη ζωή μας, χρησιμοποιώντας μάλιστα και δύο σύνθετες λέξεις που προσεγγίζουν την υπερβολή (αυτό-, χιλιό-), καθώς και απλή, καθημερινή έκφραση, που είναι οικεία στον αναγνώστη «δεν αξίζει τον κόπο ...» (ν' ασχοληθεί κανείς), γιατί είναι σίγουρο αυτό που λέει, για να καταδείξει τη βεβαιότητά του.
- 2) Αντιθετική επιδοτική σύνδεση: Έμφαση στα λεγόμενά του σχετικά με τις θετικές αλλαγές στην εργασία αλλά κυρίως επιτονισμός του β' μισού της αντίθεσης, που είναι η εξοικονόμηση προσωπικού μας χρόνου, κάτι που το θεωρεί βασικό στις μέρες μας και το προβάλλει ως αποτέλεσμα της τεχνολογικής προόδου.
- 3) Πολυσύνδετο στο οποίο καταγράφονται τα θετικά αποτελέσματα της προόδου, τα οποία και ενστερνίζεται. Αυτός είναι και ένας δείκτης πειθούς για τον αναγνώστη, η παράθεση δηλαδή των συνεπειών ενός φαινομένου.
- 4) Χρονικά επιρρήματα, το ένα δείχνει βεβαιότητα («ποτέ»), το άλλο λειτουργεί συγκριτικά με το παρελθόν («άλλοτε») και καταλήγει να τονίσει την «τύχη» που έχει

ο σύγχρονος άνθρωπος επειδή απολαμβάνει τόσες ανέσεις. Διαφαίνεται έτσι η βεβαιότητα του γράφοντος για όσα αναφέρει για τη σημερινή εποχή της προόδου, αλλά ταυτόχρονα ο αναγνώστης, βιωματικά, αντιλαμβάνεται την ορθότητα των λεγομένων του.

- 5) Α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο, που δίνει καθολική ισχύ κι εγκυρότητα στα λεγόμενά του για ένα φαινόμενο που αφορά όλους μας στη σύγχρονη εποχή.
- 6) Παράθεση τεκμηρίου: το χρησιμοποιεί ως αποδεικτικό στοιχείο της άποψής του, προσδίδει πειθώ και τεκμηριώνει, αποσαφηνίζει την επιχειρηματολογία του περί ευεργετικής επίδρασης της τεχνολογικής ανάπτυξης.
- 7) Σε όλη την παράγραφο δεσπόζει η **οριστική έγκλιση στα ρήματα**, η οποία είναι η κατεξοχήν έγκλιση του βέβαιου, του πραγματικού («χρωσπάει», «έκαναν», «τελειοποίησε»).

Σημείωση: Σε όλη την παράγραφο υπάρχουν ερωτήματα αποφαντικά που μετέρχεται ο δοκιμιογράφος για να δείξει την απορία του αλλά και την έμμεση διαφωνία του με όσος φοβούνται ή έχουν δαιμονοποιήσει την τεχνολογία και τα αποτελέσματά της, παρουσιάζοντας έτσι με έναν ακόμα δείκτη επιχειρηματολογίας τη σιγουριά του για τη δική του άποψη, ενώ παράλληλα καλεί τον αναγνώστη σε προβληματισμό, καταρχάς και υιοθέτηση στη συνέχεια των απόψεών του, εφόσον ο αναγνώστης υποβάλλει και ο ίδιος στον εαυτό του τα παραπάνω ερωτήματα που του θέτει ο γράφων.

Η βεβαιότητά του λοιπόν, όπως μαρτυρούν οι δείκτες που προηγήθηκαν και η φροντισμένη δομικά και λεξιλογικά γραφή του, πείθουν τον αναγνώστη. (Η παράθεση των δεικτών πρέπει να γίνεται και με **κειμενοκεντρική προσέγγιση** και με **αναφορά στο επικοινωνιακό αποτέλεσμα** που έχουν στον αναγνώστη.)

10. Να συγκρίνετε τον βαθμό βεβαιότητας των δύο ομιλητών του Κειμένου 1 και 2 λαμβάνοντας υπόψη σας και την επικοινωνιακή κατάσταση των δύο κειμένων.

α) Ισχυρός βαθμός βεβαιότητας διαφαίνεται με:

- 1) Οριστική έγκλιση, απλή προστακτική, ενεστώτα (το παρόν, το σύγχρονο, το βέβαιο).
- 2) Με λέξεις, φράσεις όπως: **ασφαλώς, βέβαια, είναι αυτονόητο, είναι σαφές** κτλ.
- 3) Με αποφαντικά ρητορικά ερωτήματα (δεν περιμένει απάντηση, είναι πασιφανές, γι' αυτό και τα ρητορικά αποτελούν και γλωσσική επιλογή των κειμένων επιχειρηματολογίας (βλ. φάκελο υλικού σελ. 168).
- 4) Αποφαντικές προτάσεις που δείχνουν την ισχυρή του άποψη, την πεποίθησή του δηλαδή (βλ. φάκελο υλικού σελ. 168).

- 5) Ενδεχομένως το γ' ρηματικό πρόσωπο με την αντικειμενικότητά του και την επισημότητα του ύφους μπορεί να δείχνει ότι ο ομιλών παραθέτει την άποψη ως βέβαιη.
- 6) Δεοντικές εκφράσεις (πρέπει να, επιβάλλεται να κλπ.).

β) Λιγότερο ισχυρός βαθμός βεβαιότητας:

με την προϋπόθεση δηλαδή με υποθετικούς συλλογισμούς, με υποθετικές μετοχές (ακολουθεί απόδοση με μέλλοντα), με λέξεις όπως «εφόσον» που δεν δηλώνουν πάντα αιτιολόγηση.

Με τη δυνατότητα, δηλαδή με δυνητική οριστική / υποτακτική και με λέξεις όπως «ενδεχομένως, ίσως».

Με πιθανολόγηση, δηλαδή με υποτακτική που δείχνει το προσδοκώμενο.

Προσοχή!

- 1) Για τον βαθμό βεβαιότητας προσέχω την επικοινωνιακή περίσταση και το κοινωνικό πλαίσιο του κειμένου.
- 2) Η υποθετική / δυνητική πιθανολογική προσέγγιση του θέματος δίνει μετριοπάθεια στο ύφος και όχι απολυτότητα, δίνει τη δυνατότητα στον αναγνώστη να «ανασάνει» και να σκεφτεί / προβληματιστεί. Μπορεί να δείχνει επίσης το δίλημμα του γράφοντος, την άγνοιά του για το θέμα ή για τις ενδεχόμενες συνέπειες του. Μπορεί τέλος να είναι στοιχείο επιστημονικού λόγου (σχετιζόμενο εν μέρει με τη μετριοπάθεια). Για παράδειγμα, ο Αριστοτέλης διατυπώνει απόψεις για τις οποίες προφανώς έχει ισχυρό βαθμό βεβαιότητας, π.χ. «η μεσότητα», αλλά τις διατυπώνει με δυνητικό τρόπο ως ένα δείγμα επιστημονικότητας και όχι φανατισμού / δογματισμού. Αυτός ο τρόπος είναι πιο οικείος στον αναγνώστη.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Κείμενο 1

«Ζωή-πατίνι» με τη νέα μόδα στην Ευρώπη

Είναι βέβαιο ότι η είδηση που ακολουθεί θα λυπήσει τους λάτρεις των ηλεκτρικών πατινιών, που έχουν πλέον καταλάβει τους δρόμους της Ευρώπης, και όχι μόνον. Οι δημοτικές αρχές του Μιλάνου, αποφάσισαν να βάλουν οριστικό τέλος σε αυτή τη νέα μάλιστα, δίνοντας στις εταιρίες που τα εκμεταλλεύονται προθεσμία τριών ημερών για να τα απομακρύνουν. Ειδικότερα, οι αρμόδιοι αντιδήμαρχοι για την ασφάλεια, εξέδωσαν διαταγή για να αποσυρθούν τα ηλεκτρικά πατίνια από τους δρόμους του Μιλάνου, έως ότου ο δήμος καταρτίσει και δημοσιεύσει σχετικό διαγωνισμό για την ανάθεση της ενοικιάσής τους, και τοποθετηθούν οι σχετικές σημάνσεις με τις οδηγίες χρήσης και τις απαγορεύσεις που προβλέπονται από τη νομοθεσία. Σήμερα στο Μιλάνο λειτουργούν

επτά εταιρείες ενδοκίασης ηλεκτρικών πατινιών, ενώ δεν είναι λίγοι οι ντόπιοι που, αποφασίζοντας να εξοικονομήσουν χρήματα μακροπρόθεσμα, αγόρασαν το δικό τους. Σύμφωνα με τους ισχύοντες κανονισμούς, η χρήση τους επιτρέπεται μόνο σε πεζοδρόμους και η μέγιστη ταχύτητα δεν πρέπει να υπερβαίνει τα έξι χιλιόμετρα την ώρα. Ωστόσο, οι αναβάτες τους δεν φαίνεται να το βάζουν κάτω και εφορμούν και στους δρόμους. Ήδη έχουν καταγραφεί πολλά μικροατυχήματα, αλλά και μια παράσυρση πεζού, ο οποίος κατέληξε στο νοσοκομείο με πολλαπλά κατάγματα.

Κείμενο που δημοσιεύτηκε στην ηλεκτρονική έκδοση της εφ. Η Καθημερινή στις 17/08/2019

Κείμενο 2

Το κείμενο που ακολουθεί είναι συνέντευξη του Ρόμπερτ Πεν, φανατικού ποδηλάτη και δημοσιογράφου της Lifo (09/05/2012) για το βιβλίο του «Όλα για το ποδήλατο».

Ερώτηση: Τι σας ώθησε να γράψετε αυτό το βιβλίο; Τι θέλατε να εκφράσετε μέσα από αυτό;

Η ιστορία του ποδηλάτου και ο ρόλος που έχει παίξει στον σύγχρονο κόσμο δεν έχει τύχει ανάλογης συγγραφικής αποδοχής. Είναι περιέργο. Γρηγορότερα και εντυπωσιακότερα μέσα μέσα μεταφοράς, όπως τα αεροπλάνα, τα αυτοκίνητα και οι μηχανές, πήραν τη θέση που κατείχε το ποδήλατο στην ανθρώπινη φαντασία, παρόλο που αυτό εφευρέθηκε πρώτο. Σήμερα είναι το πιο δημοφιλές μέσο μεταφοράς στον πλανήτη.

Ερώτηση: Αυτή η αίσθηση ελευθερίας που νιώθει κανείς όταν κατηφορίζει με το ποδήλατό του έναν λόφο μπορεί να συγκριθεί με κάποιο άλλο συναίσθημα;

Νομίζω πως αποτελεί μια μοναδική ανθρώπινη εμπειρία. Εάν έχεις κάποια στιγμή βιώσει μία τέτοια εμπειρία δέους και ελευθερίας πάνω σε ένα ποδήλατο, εάν έχεις ταξιδέψει ποτέ από τη θλίψη στον ρυθμό δύο κινούμενων τροχών ή έχεις νιώσει την αναζωπύρωση της ελπίδας, κάνοντας πετάλι προς την κορυφή ενός λόφου με τη δροσιά του ιδρώτα στο μέτωπό σου, τότε έχουμε μοιραστεί κάτι βασικό και θεμελιώδες. Ξέρουμε ότι «όλα είναι για το ποδήλατο».

Ερώτηση: 1890: Το ποδήλατο έχει γίνει το πιο χρηστικό μέσο μεταφοράς στην πόλη. 2012: Το ποδήλατο είναι το πιο χρηστικό μέσο μεταφοράς στην πόλη. Πώς το εξηγείτε αυτό;

Αυτήν τη στιγμή τα ποδήλατα είναι της μόδας, ενδεικτικό του πώς ζητήματα υγείας, μετακίνησης, περιβάλλοντος και οι τιμές των καυσίμων θέτουν το ποδήλατο και πάλι στο επίκεντρο της συνείδησης του κοινού. Το πρώτο ποδηλατικό περιοδικό “Velocipede Illustré”, έγραφε το 1869: «Το μεταλλικό άλογο συμπληρώνει ένα κενό της μοντέρνας ζωής, είναι μία απάντηση όχι μόνο στις ανάγκες της, αλλά και στις προσδοκίες της. Είναι σχεδόν σίγουρο πως ήρθε για να μείνει». Το ίδιο πράγμα μπορεί να ειπωθεί και σήμερα. Ο Άγγλος συγγραφέας της βικτωριανής εποχής Χ. Τζ. Γουέλς είπε κάποτε: «Όταν βλέπω έναν ενήλικο πάνω σε ένα ποδήλατο, παύω να απελπίζομαι για το μέλλον της ανθρώπινης φυλής». Σήμερα θα ήταν γεμάτος ελπίδα.

Ερώτηση: Να καταδείξετε τον βαθμό βεβαιότητας του κάθε ομιλητή συγκρίνοντας τα δύο κείμενα.

Απάντηση

Πάνω στα δύο κείμενα είναι σημειωμένες οι γλωσσικές επιλογές που δείχνουν τον βαθμό βεβαιότητας του καθενός ομιλητή. Στο πρώτο κείμενο [«Ζωή – πατίνι» με τη νέα μόδα στην Ευρώπη] διακρίνουμε τη βεβαιότητα (ισχυρός βαθμός) του συντάκτη με τις συγκεκριμένες λέξεις, φράσεις, την οριστική έγκλιση και τον ενεστώτα. Στο δεύτερο κείμενο -συνέντευξη του Ρ. Πεν ο βαθμός βεβαιότητας μεταβάλλεται, δεν δείχνει απολύτως βέβαιος σε αρκετά σημεία στις απόψεις του. Υπογραμμισμένες πάνω στο κείμενο οι γλωσσικές επιλογές που αποδεικνύουν την παραπάνω άποψη: προϋπόθεση, πιθανολόγηση, α' ενικό πρόσωπο, πιο υποκειμενικός τόνος. Σαφώς η επικοινωνιακή περίσταση και η ιδιότητα του καθενός συμβάλλει και στον βαθμό βεβαιότητας έκφρασης των απόψεών του. Το πρώτο κείμενο είναι άρθρο άρα ο συντάκτης επιδιώκει αντικειμενικότητα, ενημέρωση, αποστασιοποίηση, πιο επίσημο ύφος. Το δεύτερο είναι συνέντευξη, άρα διακρίνουμε υποκειμενισμό στις απαντήσεις, συναισθηματική φόρτιση λόγω της αγάπης του για το ποδήλατο (βλέπε και εισαγωγικό σημείωμα του κειμένου), πιο χαλαρό και οικείο ύφος.

11. Το κείμενο χαρακτηρίζεται για τη μεταφορική χρήση του λόγου και το προσωπικό ύφος, όπως ταιριάζει σ' ένα στοχαστικό δοκίμιο. Να μετατρέψετε το συγκεκριμένο απόσπασμα αξιοποιώντας την κυριολεκτική χρήση του λόγου, κάνοντας το ύφος πιο επίσημο. Υποθέστε ότι το κείμενο σας αποτελεί μέρος μιας εισήγησης σε μια ημερίδα του σχολείου.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Έχουμε λοιπόν καταδικαστεί να είμαστε αιχμάλωτοι της συμβιωτικής ομάδας; Θα παρεξηγούσε τη θέση μας εκείνος που θα την ερμήνευε με αυτό τον τρόπο. Οχι υποχείριος υποκειμενικός στις ιδέες και στις τάσεις του κοινωνικού σώματος είναι ο άνθρωπος. Το οργανωμένο πλήθος, η κοινωνική ομάδα μάς στηρίζει, μας προστατεύει, αλλά και θολώνει την όραση, μηχανοποιεί τη συμπεριφορά, δένει τη σκέψη, αποδυναμώνει τη φαντασία μας με τα πολυκαιρισμένα σχήματα των απρόσωπων εννοιών και αξιών της. Από τη δουλειά αυτή σώζεται μόνο ο επώνυμος άνθρωπος που θα ορθώσει την κεφαλή του πάνω από τον ορίζοντα της μάζας και θα τολμήσει να αντικρίσει με τις δικές του διανοητικές δυνάμεις τα πράγματα, με τη δική του βούληση τις περιπλοκές της ζωής, με τη δική του ευαισθησία το θέαμα του κόσμου. Για έναν τέτοιο άθλο όμως χρειάζονται δυο σπάνιες ικανότητες, ανδρεία και εντιμότητα, ηθική ανδρεία και πνευματική εντιμότητα, που δυστυχώς για το γένος μας είναι των λίγων, των πολύ λίγων ο κλήρος. Μόνο έτσι σπάζει ο άνθρωπος τα δεσμά της πλάνης και κατακτά την ελευθερία της αλήθειας.

Ο μηχανισμός του εξανδραποδισμού, Α. Τερζάκης

Απάντηση

«Είμαστε υποχρεωμένοι να υπακούμε στους κανόνες της κοινότητας με την οποία συμβιώνουμε».

«Από την καταναγκαστική αυτή κατάσταση ο άνθρωπος που έχει προσωπικότητα και είναι αυτόνομος, ξεχωρίζει και μπορεί να αυτενεργήσει ώστε να διαχειριστεί τα θέματα της ζωής του σύμφωνα με τη δική του άποψη και ευαισθησία».

12. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα η συγγραφέας πιθανολογεί για την εξέλιξη της τεχνολογίας. Για ποιον λόγο, κατά τη γνώμη σου, έκανε αυτή την επιλογή;

Πρόκειται για παραλλαγή της ερώτησης 9.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Δηλαδή το ανταγωνιστικό πνεύμα της σύγκρουσης των εγωιστικών συμφερόντων δεν εξαλείφεται, αλλά απλώς απαλλάσσεται από τα εθνικά και θρησκευτικά του «μασκαρέματα» και παίρνει μια ωμή οικονομική μορφή: οι μελλοντικοί πόλεμοι πιθανόν να είναι πόλεμοι εταιρειών και των μισθοφορικών στρατών τους. Και, παράλληλα, η υποταγή της ανθρωπότητας σε ένα παγκόσμιο πολιτιστικό πρότυπο ουσιαστικά ισοδυναμεί με τη δημιουργία ενός «οικουμενικού όχλου» που απλώς θα εκτελεί προγράμματα που θα σχεδιάζουν οι πλανητάρχες.

Η ειρήνη της παγκοσμιοποίησης είναι η οικονομική ειρήνη του παγκοσμιοποιημένου καπιταλιστικού συστήματος, ενός συστήματος ζωής όπου οι άνθρωποι εργάζονται νυχθημερόν για να ανταποκρίνονται στα καταναλωτικά όνειρα που θα τους έχουν εμφυτευθεί. Είναι μια νέα, πιο επικίνδυνη και ζοφερή «Pax Romana⁴» που φιλοδοξεί να εξαλείψει τον πολεμικό εφιάλτη με το να καταργήσει γενικά τις ανθρώπινες διαφορές. Κι αν αφήσουμε που οι διαδικασίες για την επικράτηση της παγκοσμιοποίησης παίρνουν τη μορφή της οικονομικής και στρατιωτικής εξόντωσης όλων όσοι δεν συμμερίζονται αυτά τα σύγχρονα κοσμοκρατικά σχέδια...

Νίκος Σταθοπουλος, Δοκίμιο και Δοκίμια, Γ' Λυκείου, εκδόσεις Σαββάλας

Ερώτηση: Ο ομιλητής σε κάποια σημεία εμφανίζεται βέβαιος για τις απόψεις του ενώ σε άλλα σημεία πιθανολογεί για την εξέλιξη των πραγμάτων. Με ποιες γλωσσικές επιλογές το επιτυγχάνει;

Απάντηση: Βεβαιότητα: οριστική έγκλιση, ενεστώτας, γ' ρηματικό πρόσωπο. Πιθανολόγηση: λεκτικά στοιχεία, όπως «πιθανόν», πιθανολογική υποτακτική (Υπογραμμισμένα πάνω στην παράγραφο τα γλωσσικά στοιχεία που προαναφέρθηκαν).

⁴ Ρωμαϊκή ειρήνη

13. Ποια νομίζετε ότι είναι η πρόθεση του συγγραφέα στη συγκεκριμένη παράγραφο του κειμένου; Πώς ο τρόπος με τον οποίο επέλεξε να την αναπτύξει υπηρετεί την πρόθεση αυτή;

14. Ποιοι δείκτες καταδεικνύουν την πρόθεση του συγγραφέα;

Στην απάντηση πάντα χρησιμοποιώ ρήματα προθετικότητας: Ρήματα προθετικότητας: προβληματίζει, ενημερώνει, καταγγέλλει, ευαισθητοποιεί, πείθει, περιγράφει, αφηγείται, καθοδηγεί, επεξηγεί, ειρωνεύεται, αυτοσαρκάζεται.

Για να καταλάβω την πρόθεση του συγγραφέα (προθετικότητα) πρέπει να κατανοήσω ότι όλα τα κειμενικά είδη και οι κειμενικοί τύποι είναι κοινωνικές διαδικασίες οι οποίες αποτυπώνονται πρακτικά στο γραπτό του συγγραφέα. Αυτός επιλέγει να επικοινωνήσει με κάποιους με συγκεκριμένο σκοπό. Αυτές οι παράμετροι συνιστούν την «επικοινωνιακή περίσταση» του κειμένου.

Οι ιστορικές, πολιτισμικές, επικοινωνιακές συνθήκες (συγκεκριμένο), οι οποίες πλαισιώνουν τον συγγραφέα, στις οποίες ζει ο συγγραφέας, μας βοηθούν επίσης να καταλάβουμε τις προθέσεις του.

Η ιδιότητά του, ποιος είναι ως προσωπικότητα και τι επάγγελμα ασκεί, το πού γράφει, δηλαδή με ποιο επικοινωνιακό πλαίσιο επέλεξε να μας διαφωτίσει για τη θέση του, δείχνει και την προθετικότητα του. Για παράδειγμα, αν ένας επιστήμονας της κοινωνιολογίας / ψυχολογίας κ.τ.λ., επιλέξει να δημοσιεύσει ένα άρθρο, τότε θέλει να ενημερώσει το ευρύ κοινό για ένα φαινόμενο επιστημονικό -σοβαρό αλλά με σαφείς κοινωνικές προεκτάσεις, άρα εκλαϊκεύει την επιστήμη του προς όφελος του αναγνώστη. Η επικαιρότητα του θέματος του τον ώθησε να επιλέξει το άρθρο.

Η πρόθεση φαίνεται και απ' την επιλογή λεξιλογίου και ύφους επίσης. Ύφος αποστασιοποιημένο ή ειρωνικό ή με τεκμήρια επιβεβαίωσης της άποψής του, μπορεί να δείχνει και πρόθεση καταγγελίας ή πρόθεση πειθούς/ εξήγησης.

Τα σχήματα λόγου, όπως η επανάληψη της βασικής λέξης-φράσης του κειμένου ή συνωνύμων, δείχνουν και σε ποιο θέμα εστιάζει, άρα ποια είναι και η πρόθεσή του. Η εμφατική φρασεολογία μπορεί να δείξει έντονη διάθεση πειθούς σε εστιασμένο θέμα ή ευαισθητοποίησης σε κοινωνικό φαινόμενο, εξήγησης, καθοδήγησης κλπ.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

α) Η εποχή μας βροίθει από αντιφάσεις (ή Ζούμε σε έναν αντιφατικό κόσμο). Η προόδος της επιστήμης είναι εκπληκτική, αλλά τα προβλήματα για τον άνθρωπο γίνονται όλο και πιο πολύπλοκα και επικίνδυνα. Από τη μία διακηρύσσεται σε όλους τους τόνους η ανάγκη για σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου, για ειρήνη και δημοκρατία και από την άλλη οι διακρίσεις σε βάρος πολλών ανθρώπων, ο

αυταρχισμός και οι πόλεμοι βρίσκονται σε έξαρση. Ενώ παρατηρείται οικονομική ανάπτυξη και υπάρχει αφθονία αγαθών και ευημερία, η ανεργία, η φτώχεια, οι αρρώστιες και η εξαθλίωση μαστίζουν μεγάλο μέρος του πληθυσμού της γης. Αυτές ακριβώς οι αντιφάσεις ευνοούν την εκδήλωση αμφισβήτησης στην εποχή μας, στην οποία πρωτοστατούν νέοι ή άνθρωποι με νέες αντιλήψεις.

Ερώτηση: Πώς ο τρόπος με τον οποίο επέλεξε να αναπτύξει την παράγραφο / να οργανώσει τον λόγο συμβάλλει στην κατάδειξη της πρόθεσής του;

Απάντηση

Ο κύριος τρόπος οργάνωσης των λεπτομερειών είναι η αντίθεση, που φαίνεται ήδη από τη θεματική πρόταση. Τα υπογραμμισμένα χωρία δείχνουν τις αντιθέσεις. Επισημαίνουμε ποικιλομορφία ύφους και αποδεικτική ισχύ γιατί αντιτίθενται γεγονότα υπαρκτά. Φωτίζεται ολόπλευρα το θέμα.

β) Ενίοτε γίνεται λόγος για νέο μεσαίωνα με ποικίλες αφορμές. Η πολυδυναμικότητα του 21^{ου} αιώνα με τις αναδυόμενες υπερδυνάμεις της Κίνας και της Ινδίας, θυμίζουν σε κάποιους τον 12^ο αιώνα, όταν ο κόσμος ήταν ταυτόχρονα και δυτικός και ανατολικός. Τα σημερινά παγκοσμιοποιημένα δίκτυα παρουσιάζουν αναλογίες με τα εμπορευματικά δίκτυα του Μεσαίωνα που δημιούργησαν οι σταυροφορίες και ο δρόμος του μεταξιού. Οι μεσαιωνικές επιδημίες παραλληλίζονται με τη γρίπη των πτηνών η και το AIDS, ενώ ο αυξανόμενος ρόλος του Ισλάμ και το χάσμα πλουσίων και φτωχών, προκαλούν πρόσθετους συνειρμούς. Η Ε.Ε. αντιμετωπίζεται ως το αντίστοιχο της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, και η Αμερική ως το νέο Βυζάντιο που βλέπει και προς τα δυτικά και προς τα ανατολικά, ούσα σε μεταβατική κατάσταση.

Δημήτρης Τζιόβας, εφημερίδα Το Βήμα, 11/8/2013, διασκευή (από τα τελευταία κριτήρια του ΙΕΠ)

Ερώτηση: Ο Τζιόβας επιλέγει να αναπτύξει την παράγραφο οργανώνοντας τις λεπτομέρειές της με αναλογία. Προσδίδει ή χάνει η παράγραφος σε πειστικότητα;

Εναλλακτικά: Γιατί επέλεξε να τεκμηριώσει την άποψή του με αυτόν τον τρόπο;

Απάντηση

Η παράγραφος έχει οργανωθεί με αναλογία. Τα υπογραμμισμένα χωρία δείχνουν τις αναλογικές περιπτώσεις και κάθε μέρος των αναλογιών περιλαμβάνει παραδείγματα του Μεσαίωνα και του σήμερα. Είναι κυριολεκτική αναλογία που χαρακτηρίζεται για την πειστικότητα και τον τεκμηριωμένο λόγο καθώς καθιστά κάτι λιγότερο γνωστό (τα σημερινά), πιο γνωστό / απλό με τα ιστορικά παραδείγματα.